

Het nieuwe Politeia (1969-1975)

Mijn politieke werk vond in deze periode meestal anoniem plaats, in de vorm van uitgaven van 'werkgroepen' van de Kru en van het vroeger sociaal-democratische Politeia, dat zich begin jaren zeventig diepgaand op het marxisme ging oriënteren.

In Delft kende de linkse studentenbeweging verscheidene kernen. Er was het sociaal-democratische Politeia, dat leden had die waren geschoold in de marxistische theorie: een hoogtepunt was hun op eigen onderzoekswerk gebaseerde brochure over een door hen georganiseerd debat tussen Den Uyl en Mandel, in 1966. Met Nijmegen was Delft in het landelijke Politeia, dat zich in de jaren zestig geëmancipeerd had van de PvdA, een linksradicaal buitenbeen. Dan was er de oppositie op de Bouwkundeafdeling van de TU, die met haar studieclub Stylos en de democratisering van het bestuur in 1969 (one man one vote) een golf van activiteiten lossloeg, die voor een deel op het vak gericht waren maar even goed

lagen op het terrein van wijkactiegroepen of de marxistische theorie. Op de andere TU-afdelingen ging het om actiegroepen, die de autoritaire verhoudingen, de didactiek en de plaats van het vak in de samenleving ('gammawetenschap') aankaarten: de afdelingsactiegroepen (AAG's). Dan waren er actie- en studiegroepen op het gebied van pedagogie en marxismetheorie, al dan niet opgaand in de 'kritiese universiteit' (Kru). Ik nam deel aan de werkgroep 'pedagogie', en zijn publicaties bij de SUD. Er was ook nog de redactie van het Orakel, er kwamen ontmoetingsplaatsen als het Filmcafé, het nieuwe theater De Waag en het algemene jongerencentrum De Eland. Na de progressieve meerderheid van SVB en AAG bij de verkiezingen van 1969-1970 ontstond tevens een permanent actiecentrum rondom het bestuur van de grondraad.

De golf van radicalisering van 1969 bevorderde dat tal van 'leiders' van grondraden nog slechts grote politiek wilden bedrijven. Zij verwaarloosden de traditionele vakbondstaken, of wezen die zelfs van de hand als overbodige verrijking van de kinderen van de (klein)burgerij. De Rotterdamse Havenstaking onder leiding van de KEN, een uitloper van het MLCN met een gloednieuwe mantelorganisatie voor studenten (MLS), had emplooi voor kortgeknijpte studenten die voor arbeider speelden. De KEN oefende aantrekkingskracht uit op linksradicale studenten zoals ik, die op basis van die Rotterdamse ervaringen het panacee van samenwerking met deze maoïstische organisatie op de agenda van de Delftse studentenbeweging plaatsten.

Aan de publicist Antoine Verbij heb ik het verhaal verteld, niet ter vermaak maar wel ter lering, hoe een ludiek begonnen 'antimilitaristische' actie ongewild tot een grimmige ontsporing kon leiden, zoals bij een actie tegen de Delftse Taptoe in 1970 ('Tien rode jaren; links radicalisme in Nederland', Amsterdam 2005; p. 92-95, maar vooral p. 183-184).

Deze antidemocratische, elitaire ontwikkeling werd in Delft, mede onder de heilzame invloed van de leden van het oude Politeia, uiterst kritisch bezien. Het voordeel van een kleine universiteitsstad met een klein stadscentrum was dat alle linkse kernen persoonlijke overlappen en onderlinge vriendschappen kenden, en dat de 'activisten', zoals wij onszelf noemden, overtuigd waren van elkaars inzet en integriteit. Er werd op gezamenlijke bijeenkomsten, wellicht op initiatief van de grondraad, bindend afgesproken om niet langer ondoordachte, individuele stappen te doen, die de Delftse beweging zouden kunnen versnipperen en ontmoedigen. Landelijke voorbeelden waren er immers in overvloed. Er kwam een nieuw, overkoepelend verband waaraan alle revolutionairen konden deelnemen. Het oude Politeia bood zijn naam en zijn vergaderruimte aan de Koornmarkt aan. Er zou voor alle betrokkenen, een vijftig in getal, een scholing worden georganiseerd in de marxistische opvattingen over filosofie, economie en strategie. Daarnaast startten twee groepen een omvattend onderzoek naar de organisaties die voor aansluiting in aanmerking kwamen: onzes inziens waren dat slechts de KEN en de CPN. In de opvatting van de grote meerderheid kende de PSP een te losse organisatievorm, die revolutionaire daadkracht welhaast uitsloot. Na afsluiting van scholing en onderzoeken zouden gemeenschappelijke besluiten genomen worden over de voortgang van deze 'elite' van de Delftse studentenbeweging. De nieuwe Politeianen namen verder het besluit om niet actief te worden op gebieden waar de traditionele arbeidersbeweging het voor het zeggen had of zou moeten hebben. Dus geen werk onder haven- of metaalarbeiders, of in de arbeiderswijken. Dat zou in dit stadium van bewustzijn slechts de onenigheid, de teleurstelling en het sektarisme bevorderen. Dit vond plaats in het cursusjaar 1970-1971.

Ik nam indertijd de leiding op me van de scholing in de filosofie, en na het uitvallen van de beoogde deskundige, ook van die in de economie. Ik was daar full time mee bezig. Voor het

eerste onderwerp was de leidraad de marxistische tekst van de Franse filosoof en verzetsstrijder Georges Politzer over het dialectisch materialisme met daarin veel oorspronkelijke teksten van met name Friedrich Engels. Voor de economie was 'Das Kapital' de basis. Ik merkte tot mijn verbazing dat slechts Deel I in het Nederlands was vertaald, en dat ik van Deel II en III zelfvertaalde uittreksels moest maken. Veel kon het theoretische marxisme in Nederland dus niet betekend hebben dacht ik toen. Voor elke van het dozijn zittingen economie kregen de deelnemers aan de scholing een samengevatte tekst van een vijftig pagina's, die gelezen, gekend (en toegepast) moest worden. Na de eerste groep deelnemers volgden er enkele nieuwe groepen, en dan was er nog een introducerende 'sympatisantenscholing'.

Zijn er uiteindelijk 200 mensen lid geworden na het succesvol afsluiten van de scholing van een 25 bijeenkomsten na het inleveren en goedkeuren van de 'toetsen'? In de loop van het cursusjaar 1973-1974 waren deze scholingen en de onderzoeken afgerond. Het lijvige KEN-rapport leverde een vernietigend oordeel over deze organisatie. Het CPN-rapport was uiterst kritisch van toon, maar de conclusie was toch dat het niet uitgesloten geacht moest worden dat het revolutionaire werk van de CPN, mede door aansluiting van Politeianen, bevorderd en verdiept kon worden. In 1974 was daarom het parool: iedereen meldt zich persoonlijk aan en maar maken wat ervan te maken is. Geen fractievorming, en daarom geen vergaderingen van oud-Politeianen. Sindsdien is er inderdaad geen bijeenkomst, zelfs geen reünie, van Politeia geweest. Ik denk dat meer dan 90% van de leden van Politeia zich bij de CPN heeft aangemeld: in Delft of elders. Onze beweging had al jarenlang contact met de CPN-Delft en nam deel aan de financiële acties voor De Waarheid. Onophoudelijk werd door afdeling en district van de CPN aangedrongen op ons lidmaatschap, maar ons 'democratisch centralisme' verbood een persoonlijk lidmaatschap tot aan de besluitvorming over de opheffing van Politeia. Er heerste een enorm enthousiasme voor het stimuleren van de zeggingskracht van de CPN. De Delftse partij groeide aanvankelijk als kool, - ook doorde aansluiting van een soortgelijke, belangwekkende groep van werkende jongeren en HBO-studenten - van een vijftigtal leden in 1973 tot bijna vijfhonderd in 1977. De partij kon op 1-Mei- en andere bijeenkomsten op eigen kracht een duizendtal mensen mobiliseren. Toen begon ook in Delft de discussie over de verkiezingsnederlaag van 1977, en de noodzaak van een nieuw partijprogramma. Ik zet dit verhaal voort in het verhaal over de CPN.

Naast de Politeia-scholing bleef er tijdens mijn afstuderen (1971-1974) niet veel tijd over. 'Zelfstandige' publicaties zijn:

- een map-Ernest Mandel: een samenvatting van zijn hoofdwerk, *Traité d'économie marxiste* (1969).. Ik kende indertijd het verschil nog niet tussen een 'goed' en een 'waar', nota bene, en verzuimde problemen voor te leggen aan deskundigen die er zeker waren. De map werd nochtans gepubliceerd bij de SUD (Socialistische Uitgeverij Delft);
- een historische uiteenzetting van de politieke ontwikkeling van Griekenland naar aanleiding van de studentenopstand tegen het kolonelsbewind van najaar 1973 (december 1973).

Ons idee was dat dit soort 'alzijdig onthullende' (term van Lenin) publicaties, op de manier van de Griekenlandbrochure, de beste manier waren om onder intellectuelen en studenten belangstelling voor het socialisme te wekken.

Bovendien brachten we in de afdelingen van de TU de strategie van André Gorz, uiteengezet in een cahier van de landelijke Studenten Vakbeweging (SVB) in praktijk. Zoals ik het me herinner: 1. Stel vast wat de studenten het meest dwars zit; 2. Mobiliseer op basis van die

kritiek met hen de actie en behaal resultaten; 3. Verklaar hun het karakter van de misstanden, onthul het reactionaire standpunt van de betrokken tegenstanders en ontwikkel het politiek bewustzijn van de studenten. En zulks spiraalsgewijs opwaarts naar een steeds hoger niveau van 'politisering' of maatschappelijk bewustzijn. De SP-politiek van vandaag de dag bewijst dat je er wel iets mee kunt, hoewel de rode tomaten niet duurzaam kunnen zijn.

Wat hebben we fanatiek aan die Gorziaanse lijn gewerkt, als AAG-scheikunde! Inderdaad stemden de studenten uit de eerste twee jaren massaal in met de acties tegen de verslaglegging van de Natuurkundepractica. En inderdaad stemden ze in groten getale AAG bij de verkiezingen. Maar of dat hun politiek bewustzijn heeft verruimd? En of die dubbele agenda van 'de voorhoede' eerlijk was tegenover de docenten, die met de beste wil van de wereld niet konden snappen waarom die kritiek op hun practicum niet door persoonlijk overleg maar slechts door fanatieke actie van ouderejaars werd aangepakt? In de latere Politeiascholing was bij 'strategie' aan de orde waarom een afzonderlijke voorhoedeorganisatie zich op de hoogte van de marxistische theorie moest stellen, en in alle openheid de eigen inzichten diende te propageren. De verwerpelijke strategie van Gorz werd toen al weer gebruikt als 'toets' voor de deelnemers. Na de omarming kwam twee jaar later de verguizing.

Politeia was tot aan de opheffing in 1974 gebaseerd op zelfverzonnen 'democratisch centralisme'. Op vergaderingen was de uitspraak van de meerderheid richtlijn voor allen. Mening en inzichten werden eindeloos besproken en gekritiseerd, totdat ze door de organisatie werden aanvaard. Ik zat in het bestuur dat de ledenvergadering voorstelde Herman Meijer te royeren omdat hij met zijn activiteit in 'Christenen voor het socialisme' inging tegen onze groepslijn en de afspraken daarover: het is een van de dingen waarvoor ik me achteraf schaam. Ik heb de overgang van Politeia naar de CPN ervaren als een bevrijding van een keurslijf. We ontwikkelden vanwege het gebrek aan maatschappelijke ervaringen soms sektarische inzichten zoals ten aanzien van de politieke democratie. Ik heb dat tot uitdrukking gebracht in de door enkele hooggeleerde opposanten onbegrepen stelling 7 bij de verdediging van mijn proefschrift: "Het paradoxale van de ontwikkeling in de jaren zeventig van de Communistische Partij van Nederland was dat zij veel jonge mensen met elitaire opvattingen aantrok, die zij in een harde leerschool waardering wist bij te brengen voor de intrinsieke waarde van de politieke democratie."

De gewone opvatting is namelijk dat veel onnozele studenten bedorven werden door hun lidmaatschap van de CPN. De werkelijkheid is dat veel uiterst radicale studenten, zoals ik, in de CPN een leerschool kregen in gematigdheid en waardering voor antifascisme en democratie. Die gematigdheid van de CPN heeft veel leden van Politeia jarenlang van een lidmaatschap afgehouden. Waar een organisatie met de politiek van de CPN in andere landen ontbrak, heeft die radicale vleugel van de studentenbeweging in haar arrogantie en sektarisme soms voor het geweld gekozen. Uiteraard zal daarbij het oorlogsverleden van Duitsland en Italië zwaar gewogen hebben, maar mijns inziens telt in Nederland de positieve instelling van de CPN jegens de radicale studenten en intellectuelen mee als belangrijke factor ten goede.

Hoewel de leden van Politeia elkaar na 1975 niet langer als zodanig hebben ontmoet, zaten er bij de opheffing van het CPN-periodiek Politiek&Cultuur (1995) vier van hen in een redactie van tien: Frank Biesboer, Herman Meijer, Leo Molenaar en San Verschuuren. De invloed van een vergelijkbare groep studenten van de Vrije Universiteit was voor de CPN in de jaren tachtig, voor het nieuwe partijprogramma, de politiek en het bestuur, echter vele malen groter dan die van het Delftse Politeia.